

Forum, Historia 2

Käsitteet kpl 1–4

doktriini = ulkopolitiikan periaate; esimerkiksi valtion ulkopolitiikkaa ohjaavat opit ja periaatteet, esimerkiksi Trumanin oppi Yhdysvalloissa ja Brežnevin oppi Neuvostoliitossa

fasismi = poliittinen ja totalitaarinen aate, joka syntyi Italiassa 1920-luvulla; tyypillistä yksilön alistaminen valtiolle, ääriationalismi, vahva johtaja; kuului myös auktoriteetin ja fyysisen voiman ihailu; kehittyi Saksassa kansallissosialismiksi, jossa voimakas antisemitismi

geopolitiikka = jonkun alueen tai valtion merkitys kansainvälisessä politiikassa tiettyä aikana; eroaa maantieteellisestä asemasta siten, että valtion maantieteellinen asema ei muutu, mutta sen merkitys kansainvälisessä politiikassa voi muuttua, esimerkiksi Lähi-itä

hegemonia = johtava asema maailmassa; tarkoittaa myös mahdollisuutta vaikuttaa poliittisesti ja taloudellisesti toisiin maihin ja johtavaa asemaa jossakin liitossa; esimerkiksi Yhdysvalloilla tällä hetkellä johtava asema maailmanpolitiikassa ja sotilasliitto Natossa, sen mielipiteet vaikuttavat suuresti muiden maiden mielipiteisiin

historiapolitiikka = menneisyyden tapahtumien tulkitseminen tarkoitushakuisesti sillä tavalla, että tulkinta edistää haluttuja poliittisia päämääriä

hybridisota = sodankäynnin muoto; yhdistellään sotilaallisia ja ei-sotilaallisia keinoja; tavoitteena esimerkiksi epävarmuuden lisääminen vastustajassa

imperialismi = lähinnä eurooppalaisten valtioiden harjoittama politiikka, jonka tavoitteena valloittaa ja alistaa siirtomaita niin poliittisesti, sotilaallisesti kuin taloudellisesti; kiihtyi 1800-luvun jälkipuoliskolla, kun Afrikka ja valtaosa Aasiaa jaettiin pääosin eurooppalaisten kesken

interventio = valtion yleensä sotilaallinen puuttuminen toisen maan sisäisiin tapahtumiin

isolationismi = eristäytymispolitiikka; valtio ei ulkopolitiikassaan sekaannu kansainväliseen politiikkaan eikä muiden maiden asioihin

jäätynyt konflikti = konflikti, jota ei ole pystytty ratkaisemaan; esimerkiksi Koreoiden välinen konflikti tai Kashmirin alueen hallinta

kaksinapainen maailma = kansainvälisen politiikan tilanne, jossa maailman kaksi johtavaa valtiota lähes yhtä vahvoja, jolloin ne toimivat toistensa vastavoimina; esimerkiksi Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kylmän sodan aikana, ks. yksinapainen ja moninapainen maailma

Kansainliitto = ensimmäisen maailmansodan jälkeen Versaillesin rauhansopimuksessa vuonna 1919 perustettu järjestö, jonka tavoitteena turvata maailmanrauha; ongelmana

toimintamahdollisuuksien puute, esimerkiksi sodan syttyessä järjestöltä puuttuivat välineet pakottaa sotivat osapuolet rauhaan

kansallisvaltio = valtio, jossa yksi kansallisuus on hallitsevassa asemassa; kansallisvaltioita alkoi syntyä 1800-luvulla, kun keisari- ja kuningaskuntia hajosi; toisinaan käsitettä käytetään myös kuvaamaan keskitettyjen valtioiden syntyä keskiajan lopun Euroopassa

kolonialismi = politiikka, jossa valtio alistaa ja hyödyntää toisia alueita taloudellisesti perustamalla siirtokuntia; oli erityisen voimakasta 1600- ja 1700-luvuilla

kulttuuridarwinismi = aate, jonka mukaan toiset kulttuurit voimakkaampia kuin toiset; kulttuurit kehittyvät ja tuhoutuvat samoin kuin esimerkiksi eläinlajit luonnossa

liberalismi = poliittinen aate; vapaamielisyys; vaati kansalle oikeuksia ja edisti demokratiaa

Monroen oppi = presidentti Monroen mukaan nimetty USA:n ulkopolitiikan doktriini 1820-luvulta toiseen maailmansotaan asti; USA ei sallinut Euroopan puuttua Amerikan mantereiden tapahtumiin eikä vastaavasti itse puuttunut Euroopan tapahtumiin; opin mukaisesti USA esiintyi Latinalaisen Amerikan suojelijana ja katsoi oikeudekseen puuttua sen asioihin

nationalismi = kansallisuusaate; 1800-luvulla syntynyt aatesuunta, jonka tavoitteen oli saada kullekin kansalle oma valtio; korostaa oman kansan ja valtion paremmuutta muihin verrattuna; voidaan puhua myös laajemmin kansoja yhdistävästä nationalismista kuten arabinationalismista

panslavismi = 1800-luvulla syntynyt venäläinen aatesuunta; pyrki slaavilaisten kansojen poliittiseen, uskonnolliseen ja kulttuuriseen yhteenliittämiseen

propaganda = tarkoituksellinen ja ohjattu mielipiteiden muokkaus esimerkiksi joukkotiedotusvälineiden avulla

reformaatio = katolista kirkkoa vastaan 1500-luvun alussa syntynyt uskonnollinen ja poliittinen liike, joka johti kirkkokuntien jakoon ja protestanttisten kirkkojen syntyyn; reformaatiosta käytetään arkikielessä myös käsitettä uskonpuhdistus

sosialismi = 1800-luvulla syntynyt poliittinen aatesuunta, joka pyrkii parantamaan työläisten asemaa ottamalla esimerkiksi tuotantovälineet yhteisomistukseen

status quo = kansainvälisen politiikan muuttumattomuus, esimerkiksi Wienin kongressin päätökset korostivat kansainvälisen tilanteen säilyttämistä muuttumattomana

totaalinen sota = sota koskee kaikkia ihmisiä niin sotilaita kuin siviilejäkin, sodan vaikutukset koskevat koko yhteiskuntaa

totalitarismi = valtio asettaa kansalaisensa täydelliseen ja keskitettyyn kontrolliin kaikilla elämän osa-alueilla, myös yksityiselämässä; yleensä diktatuurivaltio, jossa kaikki hallintoa vastustava poliittinen ja kulttuurillinen toiminta on kiellettyä